

Slutrapport ”Ovansjö Kraftverk”

Bakgrund

Sportfiskarna ansökte och beviljades 2021 om delfinansiering (600 000 kr) för att möjliggöra att köpa en fastighet i Sundsvalls kommun där Ovansjö kraftverk var beläget syftet med fastighetsförvärvet var att möjliggöra en avveckling av kraftverket, till förmån för biologisk mångfald i Stångån. Utrivningen av kraftverksdammen avsågs att finansieras genom Vattenkraftens miljöfond och Sportfiskarna.

Stångån är ett biflöde till Ljungan och rinner ca 30 km från sjön Torringen till mynningen i Ljungan. Vid projektets start vad dammen den femte i Stångån sett från Ljungan och uppströms.

Genomförande

Avtal slöts med den tidigare ägaren (Hushållningssällskapet i Västernorrland) om ett köp av fastigheten till ett pris av 1 600 000 kr. Ansökan om utrivning lämnades till mark- och miljödomstolen. Godkännande från domstolen kom i december 2023. Då denna åtgärd var frivillig påverkades processen inte av den paus för miljöanpassning av vattenkraften som beslutades av regeringen. I samband med att tillstånd meddelades tillträdde Sportfiskarna som ägare av fastigheten.

Utrivningen (och samtidigt biotopvård av en kortare sträcka av Stångån) planerades under våren 2024 och startade i juni. Arbetena avslutades i oktober samma år och genomfördes enligt plan.

Under hela processen informerades kringboende om projektet och de planerade arbetena. En skylt var uppsatt på varje sida av ån under byggtiden. På skylten informerades även om Naturskyddsföreningens bidrag. Projektet rönt även medial uppmärksamhet, bl a inslag i SVT: [Unikt rivningsprojekt igång i Njurunda – Stångån ska öppnas för fisken | SVT Nyheter](#)
[Laxungar återvänder efter dammrivning – invigning av ny strömsträcka i Stångån | SVT Nyheter](#)

Resultat

Resultatet av den genomförda utrivningen är dels att fria vandringsvägar har skapats, dels att tidigare indämda strömsträckor har återskapats. Vattennivån i den uppströms belägna Bölesjön har ej påverkats nämnvärt. Se bilder nedan före/efter.

Andra insatser och långsiktiga effekter

Vid ingången av 2024 fanns 8 större dammar som utgjorde vandringshinder i Stångån. 2024 togs 4 av dessa bort (varav en damm Ovansjö). Ytterligare två dammar kommer att avvecklas 2025. När de sista två dammarna (ägs av Sundsvalls kommun) kommer att kunna tas bort är oklart, men tidigast 2026. Efter detta kommer ån att flöda fritt från källa till mynning.

För att fullt ut kunna se de ekologiska effekterna av insatserna behöver dels återstående vandringshinder åtgärdas, dels behöver tiden gå för att ekosystemen ska byggas upp. Parallellt har även arbete med biotopvårdsinsatser inletts i Stångån. Elfiske har utförts för att mäta

2025-01-28

referensvärden för framtida utvärdering. Positiva resultat erhöles när den nedersta dammen i Stångån togs bort av Sundsvalls kommun. Öring och laxungar återkoloniserade omedelbart området uppströms dammen, detta tyder på stor potential för en positiv utveckling.

Bilder

Pågående utrivningsarbete i augusti 2024 vid lågt vattenflöde.

Före åtgärd, vandringshinder och indämda sträckor.

Efter åtgärd oktober 2024, fria vandringsvägar och återskapade strömsträckor. Strömsträckan var till stora delar "intakt" under dammens vattenyta och den breda forsen är en indikation på hur Stångån sett ut innan flottledsrensningar.

Kostnader

Den del av projektet som finansiering söktes för var att köpa den berörda fastigheten Sundsvall Ovansjö 1:28 och kostnaderna som redovisas är således i allt väsentligt kostnaderna för fastighetsförvärvet. Kostnader för egen personal har exkluderats i sammanställningen.

Fastighetsförvärv	1 600 000 kr
Stämpelskatt	24 825 kr
Konsulttjänster	106 134 kr
Summa kostnader	1 730 959 kr

Betonas bör att utrivningen av dammen bekostades av Vattenkraftens miljöfond (85%) och Sportfiskarna (15%).